

TRANSILVANIA

FŌIA ASOCIAŢIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMANĂ ŞI
CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

NrulŪ 8.

SIBIUŪ, 15 AUGUSTŪ 1890.

AnulŪ XXI.

ARABIA DELA GURILE DUNĂRII.

A aręta esistenŷa ŷi poziŷiunea *Arabiei* dela gurile Dunării, e de a desvăli unele date geografice ŷi istorice de interesŪ pentru noi, — dar mai nainte să atingŪ despre Arabia din Asia.

Arabia e o peninsulă în Asia dela amęđi — apusŪ. NordulŪ ei zace pela gradulŪ 32, eară amęđă-điulŪ ei pela gradulŪ 12 alŪ lăŷimii nordice; mărimea ei e de 50000 de mile cuadrate, eară marginile ŷi sŷntŪ, la resăritŪ sinulŪ de mare persicŪ ŷi mai în susŪ teritoriulŪ dela rŷlulŪ EuphratŪ; la amęđi, oceanulŪ indicŪ ŷi respective marea arabică (în vechime erythrăică); la apusŪ marea roŷiă ŷi Africa, eară la nordŪ Syria ŷi Mesopotamia, ce se ținŪ de imperiulŪ turcescŪ în Asia.

Arabia în unele părŷi e înnaltă ŷi cu deluri, dar în lăuntru ŷi la unele margini preste totŪ e o pustiă uscată de natura pustiei Africei. Acęsta e cauza, că poporele emigrătore din Asia dela resăritŪ nu s'aŪ lăcomitŪ ca să o cuceręscă, ci mai tóte numai aŪ trecutŪ pe lângă ea; acęsta e cauza, că deŷi e de patru ori mai mare decătŪ germania, Arabia abia are 4—5 milióne de locuitori. Geografii vechi aŪ împărŷitŪ Arabia: 1, în Arabia deŷerta (pustiă); 2, în Arabia Felix (fericită) dincóce de pustia nordică, eară dela PtolomeiŪ încóce 3, în Arabia Petraea (petrósa), în carea se află ŷi muntele Sinaí. FerŪ, aramă ŷi plumbŪ se află puŷinŪ, eară în metale nobile apare ca o ŷeră săracă, cu escepŷiunea Me-

dianului din nord-vestul ei. La ținuturile sfinului de mare persic, de mii de ani se pescuiesc mărgăritare. Comerțul ei în vechime a fost concentrat la ținuturile dela amede și s'a întins spre India și Africa.

Despre Dunăre și respective gurile Dunării de astăzi atinge numai, că zac sub gradurile 45—46 a lățimii nordice, și cumcă comerțul Arabiei din Asia, pornind din nordul ei către gurile Dunării, e imposibil peste Mesopotamia, Armenia și Marea neagră, — eară prin Siria, Marea mediterană, Constantinopole și Marea-neagră, prin ună înconjură așa de mare, ca comerțu nemijlocit abia e verisimil pentru timpurile vechi. Să ne apropiăm de istorie.

Ammian Marcelin istoric roman, s'a născut la 330 după Chr. în Antiochia Syriei, a făcut serviciu militar și a escalat sub Constanțiu (337—355) în Orient, Gallia și Germania și sub Iulian (355—363) în războiul persic, apoi mai târziu s'a așezat în Roma, unde a murit după anul 390. El a scris istoria romană dela Nerva până la Valente, adică dela anul 98 până la anul 378 după Christos, în 31 de cărți, din care azi se află numai cărțile 14—31, adică de pe timpul 353—378 după Christos. Opusul lui se numește „Ammiani Marcelini rerum gestarum libri XVIII, și e folosit edițiunea lui Iacobus Gronovius tipărită la 1793 în Lugdunum Batavorum, ce se află în biblioteca universității din Budapesta și anume sub semnul Ga 335.

Ca introducere am să adaug, că Goții se arătară la anul 215 după Christos pe timpul lui Caracalla, eară Hunții se arătară la anul 375 după Christos și din acest an se începe emigrarea mare a popoarelor.

Capul al III-lea din cartea XXXI a lui Ammian Marcelin comunică istoria din anul 375 după Christos pe timpul lui Valente după al 3-lea consulat al lui Gratian și A. Aequitius.

Din textul original voi comunica numai partea, ce se referă la Arabia dela gurile Dunării, éra pentru de

puté pricepe tóte celelalte referitóre la textú, Capulú alú III-lea ilú voiú publica întregú în traducere.

„Ad annum Danastum pervenerunt, inter Histrum et Borysthenem per camporum ampla spatia difluentem. Haec ita praeter spem accidisse doctus Athanaricus Thervingorum Iudex, (in quem, ut ante relatum est, ob auxilia missa Procopio dudum Valens commoverat signa) stare gradu fixo tentabat, surrecturus in vires, si ipse quoque lacesseretur ut ceteri. Castris denique prope Danasti margines ac Greuthungorum valem longius opportune metatis, Munderichum Ducem postea limitis per *Arabiam*, cum Lagarimano et Optimatibus aliis adusque vicesimum lapidem misit, hostium speculaturos adventum, ipse aciem nullo turbante interim struens. Verum longe aliter, quam rebatur, evenit.

Cap III. „Deci Hunii străbătându în ținuturile Alemanilorú, pe carií usulú i-a numitú Tanaite, mărginași Greuthungilorú, și ucigându și despoiându pe mulți, cu cei remași, pentru de a-í aduce la concordiá cu credința, legară pactú: și cu aceia alăturându-í, mai cu încredere aú străbătutú prin năvălire repentină, satele departe întinse și avute ale lui Ermenrich, regelui celui mai resboinic și prin multe și felurite fapte vitejesci națiunilorú vecine suntu înfricoșați. Carele (Ermenrich) lovitú prin tária viscolului venitú deodată, deși multú a nízitú de a remânea hotărítú și statornicú, totuși faima lățindu-se totú mai tare, cruđimea supușilorú și téma de primejdií mari a linistit'o prin mórtea voluntariá.

„Dupá a căruí mórte, Vithimir alesú de rege s'a restituitú întrucátva încredénd-se Alanilorú și altorú Hunni, pe carií prin sold i-a asociatú părțilorú sale. Dar' după multe perderi, ce le-a suferitú, învinsú prin tária armelorú în bătăia și-a datú sufletulú. Grijea de fiulú micú alú lui, cu numele Viderich aú purtat'o Alatheus și Saphrax ducii óstei, cunoscuți pentru firmitatea inimei lorú, carií pe unú restimpú prevenindú (relelorú) 'și perduserá încrederea de a putea sta improtivá, și mai cu cautelá se dedurá la o parte.

„Ajunseră la riul *Danastru* ce curgea prin spațiurile largi ale câmpilor între *Istru* și *Borystenes*. Aceste întemplantându-se peste speranță, învățatul Athanaric, judele Thervingelor, (în contra căruia, precum s'a aretat mai sus Valente și rădicase stéгурile, pentru ajutóarele trámise mai de multă *) lui Procopiu) cécă de a sta cu pașu hotăritu, rădemându-se pe tăriile sale, decă și însuși s'ar prăpădi ca ceialaltu. În capétu aședându-și (mésurându-și) abia la timpul séu castrele, aprópe de marginile Danastrului și de valea Greuthungiloru, — după aceea pe Munderich ducele graniței cu Lagariman și optimații (magnații) l'aú trámisú prin *Arabia* până la a douédecea pétră de hotarú, ca se spioneze sosirea inamicilor; elú întru aceste, neconturbatú de nime, aședându-și óstea în ordine de bătaiă. Dar de totú altcumú s'a întemplatú, decumú a cugetatú.

„Hunnii adecă (precumú sântú vicleni în planulú lorú) avéndú suspiciú, că mai îndepărtatú e atare mulțime, lăsară la o parte, pe cei ce-í vėđură aședați în liniste, ca și cum nime nu li-ar sta în cale, și după-ce luna aú ruptú întunereculú noptii pătrunseră vadulú riului și aleseră aceea, ce era mai cu putință; și teméndu-se, ca nu cumva unú vestitoriu curéndú înnainté se spariă pe cei ce lucraú departe, pe însuși Athanaric 'lú atăcară cu lovitură grabnică. Și pe acesta, — confusú de primulú atacú, perđéndú căți-va din ai seí, — 'lú siliră de a grăbi la locú de scăpare în munții ríposi.

„Constrinsú de nouitatea stării și mai alesú de gróza celorú ce veniaú, — dela țermurii înalți ai riului *Geras* până la Dunăre, strimtorándú țerile Taifalilorú, zidurile (șanțurile) de apėrare le-a rădicatú mai înaltú; cu acésta pavază (scutú) implinită cu diligență grabnică, a cugetatú, că și-a aședatú la adăpostú siguritatea sa și salutea (publică). Și cândú 'și închipuia, că opera (șanțurile) e destulú de tare, Hunnii 'lú

*) Marcelinú lib. XXVII cap. V. arată că la anulú 367 după Christosú s'a trámisú ajutóarele.

goniaă cu pași iuți, și sositorii mai că îlă cutropiseră, decât nu cumva îngreunați de sarcina prădiloră ar fi stată pe locă.

„Faima totuși întindându-se departe la celelalte ginți ale Goților, cumcă ună genă de ómenă, ne mai aădită înainte de acăsta, năvălindă acum ca viscolulă în munții înalți, ce e urădită din sînulă (asilă) ascunsă și cele ce zacă, de aprópe le răsipe și le rumpe; — partea cea mai mare de poporă, carea pe Athanaric lăă părăsită în sărăciă, consumându-se cele de lipsă, și cerceta domiciliă îndepărtată de cunoscința bārbariloră; și multă desbătându, că ce locuințe și-ar alege, a cugetată că ună adăpostă ți mai convine în Thracia, din doue cause, pentrucă e (Thracia) și cu pajistea cea mai roditóre, și de barbară se desparte prin mărimea riuriloră, curgetóre.“

În capulă ală IV-lea Goții sub ducele Alaviv cuprindă țermurii Dunării și trămită solă la împăratulă Valente, cu rugare, ca se-ă primăscă, — Valente ă primesce și se descrie trecerea loră în Thracia. Să aducă câteva desluciri asupra temei.

1. Se cercetămă identitatea riuriloră numite în text, cu cele de aăă.

La Marcellin *Danastus*, la Iordanes se află și *Danastus* și *Danaster*; precum și la Constantin Porfyrogenita; în Koczányi, *Danastris*, mai departe, *Danaster* a avută numele și *Tyras* și a fostă riulă de graniță între Dacia și Sarmatia europénă; acestă *Danaster* aăă la străină e *Dniester* seă *Dnester*, la români e: *Nistru*.

Hister e Dunărea dela *Nicopole* în josă; érá *Danubius* e Dunărea dela *Nicopole* în susă, aăă preste totă, Dunărea. *Borystenes* a avută numele și *Danaper*, *Danapris*, aăă *Dneper* și *Dnieper* adecă: *Nipru*, și — prin *Chersonesulă taurică* curge în Marea-négră.

Gerasus la Marcellină, *Hierason* la Ptolomeiă, *Hierasus* la alții, e riulă *Prut*, (numită în vechime și *Pyretus*, *Porata*).

2. Goții *thervingi* ajunseră dară până la riulă *Nistru* și regele *Atanaric* și-a pusă tabera sa aprópe de țermurii

riului, și în acestă modă, Goții aă stată pe teritoriulă Dacie vechie și nu aă trecută riulă. Hunii aă fostă, cari aă trecută vadulă Nistrului și pe Goții 'i atăcară în tabera lui Athanaric. Acăsta taberă a trebuită să fiă în partea de susă a Nistrului pentrucă pe aci puteau se trecă mai ușoră și pentrucă Athanaric a fostă resbită între munți. Mai târziu pe Athanaric 'lă vedemă retrasă dincăce de Prut, și aci în țara Taifalilor 'și face linia de întăritură și de aperedere în contra Huniloră.

3. Hunii aă venită de dincolo de Tanais (aăi riulă Don) căci dintre popórele anumite de Marcellin, Alani aă locuită atuncă la riulă Tanais și pentru acăsta s'aă numită și Tanaită (ómenii de lângă Tanais). Cu Alani aă fostă margina Greuthungii, ună ramă de ală Goțiloră, și acăstia a trebuită se locuiescă din susă de Thervingi, pentrucă tabera lui Athanaric s'aă întinsă până la Valea Greuthungiloră, — și valea este unde sântă deluri. Marcellin în cartea XXVII cap 5 descrie ună resboiă dela anulă 367 după Christosă pe timpul imperatului Valente a cărui óste trece Dunărea și „*continuatione iteribus longius agentes Greuthungos bellicosam gentem aggressus est*“ și din acăsta descriere se vede, că Greuthungii încă aă fostă supușii regelă Athanaric.

4. Ducele gotic Munderich a fostă duce de graniță dincăce de Nistru, și (duce de graniță aflămă la mai multe popóre ba după Marcellin și la Romanii vechi) — cu optimații a fostă trămisă prin Arabia. Munderich nu a trecută Nistrulă, tabera lui Athanaric zăcea pe teritoriulă Arabiei și Munderich prin Arabia s'aă dusă până la a două țecea petró de hotară. Astfelă de cătră deluri s'aă dusă la șesă, de cătră nordă s'aă scoborită spre amădi, pe lângă Nistru în Arabia. În urmare, Arabia acăsta a fostă între Nistru și Prut spre amădi, unde e Marea-negră.

5. Arabia acăsta a lui Marcellin a fostă pe teritoriulă, care mai târziu s'aă numită Bes-Arabia, — teritoriulă, ce încă s'aă ținută de Dacia lui Traiană, séu cea vechiă. Besarabia

e ađi unŭ gubernamentŭ rusescŭ în Rusia dela améđi, — mărginitŭ de Nistru, Prut, și Marea-négră și are unŭ teritoriŭ de 828 de mile cuadrate.

Partea sudică a Besarabiei e șesŭ, teritorŭ de deșertŭ (sêu pustiă, lat. it. *deserta*, nemt. *Steppe* și *Heide*); érá partea nordică o acopere unŭ ramŭ de Carpați, nu pré înaltŭ, dar *pădurosŭ*. La Bender începŭ arborii de deșertŭ, ce sŭntŭ ca nesce sterpitudini de goruni pădureți și tufe de spini, adecă, nu crescŭ mari ca și în alte părți. A cincea parte din Besarabia, e neroditoare; camŭ jumetate din țeră e terenŭ de pașune, și 51 de mile pătrate e pădure.

6. La începutulŭ materiei amŭ descrisŭ Arabia din Asia, aci descrisei pe aceea dela gurile Dunării și Marea-négră. Aŭ o pozițiune analogă și natura lorŭ internă asemenea e analogă, pentru acésta aŭ și nume asemenea. Nicŭ odată nu aŭ venitŭ locuitorŭ din Arabia Asiei în Arabia Daciei, ca se-și fundeze aci o țeră și se-ı dea numele patriei vechie, — pentru acésta, în Arabia dela Marea-négră nu avemŭ se căutămŭ și se aflămŭ pe Arabi, — sêu pe *Arapŭ*, cum la este numele la poporulŭ românescŭ.

Intre rassele omenimii tipulŭ caucasicŭ forméză o clasă, de cari se ținŭ Melanochrorii, cu părŭ negru, ochi negri și cu pelea de colóre brunetă până la negrétă; de clasa acésta se ținŭ Ismaeliți sêu Arabi. — Aethiopia a fostŭ o țeră în Africa, dela Egiptŭ spre améđi pe lângă riulŭ Nilŭ între Lybia și Marea-roșă, unde ađi e Nubia și Abisinia. — Aci locuiescŭ Ethiopii, arși negri de sóre, — împărțiți în 2 specii, — cei dela resăritŭ și la mijloculŭ Nilului sŭntŭ amestecați cu rassă albă, — cei dela apusŭ aŭ părŭ lânosŭ; acestia sŭntŭ Negerii, și în ideea poporului românŭ, deosebi după poesia populară, acestia sŭntŭ Arapii; căci acestia sŭntŭ negri de totŭ, aŭ buze mari late, nasŭ tomp etc., — cu atâta mai puținŭ aŭ pututŭ ajunge Aethiopi la gurile Dunării, afară de casulŭ, cândŭ în óstea turcésă, românii vorŭ fi vėđutŭ și Arapi adevărați din Africa.

7. Pentru tema acésta, e de interesú a sci, că Romanií vechí cunoscut'aú óre Arabia din Asia.

Romanií ocupaseră Syria, — Nobatăii din Arabia năvăliră în Syria și acésta a fostú pretestú de a purta resboiú în contra Arabiei! Pompeiú la anulú 63 înainte de Christosú a condusú o espedițiune și a cuprinsú Petra, oraşulú de frunte, dară Augustú imperatulú († 14 după Christosú) și-a pusú planulú, ca se o cuceréscă. Aeliú Gallú procuratorulú Egiptului la anulú 24 înainte de Christosú a purtatú resboiú în contra Arabilorú, dară fără succesú. Abia la anulú, 105 după Christosú pe timpulú lui Traianú (cândú acesta se lupta în Dacia) aú străbătutú Romanií în Arabia; o parte din Arabia Petrăa a fostú proclamată de provinciă romană și cu numele Palaestina Tertia, adausă Palestinei. Dar luptele s'aú continuatú neîncetatú la marginile ei; după mórtea lui Traianú, peste puşnă timpú Hadrianú a părăsitú Arabia, imperaţií romanií însé aú susţinutú dreptulú de suverenitate asupra ei. Mai târziu și împératulú Aurelianú, 270—275 după Christosú a avutú lupte crâncene cu Arabii. Marcelinú tocmai peste 100 de aní, la anulú 375 amintesce Arabia dela gurile Dunării. Cine i-a datú acestú nume? Mai întâiú — barem până acuma — 'lú aflămú la unú istoricú romanú, carele și-a scrisú opulú în Roma și-a muritú în Roma, — decí putemú deduce, că Romanií vechí aú botezatú teritoriulú între Prut și Nistru, de Arabia.

8. E întrebare, că ce înţelesú are numele *Arabia*? atátú acea din Asia, câtú și acea dela Dunărea de josú.

Strabo geografulú ne conduce ca se putemú pricepe înţelesulú numelú: Arabia. Strabo, adecă în cartea VII capú III punctú 14 díce: Éra între Marea-négră, dela Dunăre până la Tyras (Borystenes-Nipru) se întinde și *deşertulú geticú*, totú campiă și fără apă. Apoi în cartea VII. capú III punctú 17 lit. b) díce: Ér' ţinutulú totú câtú este între Borystenes (Nipru) și Istru (Dunărea de josú) mai întâiú este *deşertulú*

getic, după aceea Tyrageții, după ei Iazigi Sarmatiei și cei ce se chiamă împărătesci.

Pe timpul, cându Traianu a ocupatu Dacia, Daci lo-
cau dincóce de Carpați (în Ardélu și părți din Ungaria); éra
Getii dincolo de Carpați (în România și în Besarabia de adî).
Astfelu în teritoriulu geticu a fostu „deșertulu geticu“ și
ăcestu deșertu e identicu cu Arabia lui Marcelin, — și nu-
mele Arabia are conceptulu de deșertu, — adecă: pustiă, locu
întinsu, și mai multu golu de vegetațiune.

Wilhelm Obermüller în Deutsch-Keltisches Wörterbuch I,
121, esplică înțelesulu numelui Arabia: *Ar* însemnă naltu,
uscatu, aspru, *ibh* însemnă ținutu, prejură, — deci prejură
aspru, uscatu, petrosu. Acésta s'ar putea aplica mai de aprópe
asupra prejurului Sinai, Arabia petrăa, de unde verisimilú s'a
născutu numele!

Astfelu W. O. se apropie mai multu de *ar* cu înțelesulu
înaltu, — ce a servitú de rădecină și pentru cuvêntulu latin:
ar-d-uus (ar-d-vus); eú me ținú de *ar* cu înțelesulu: șesú, uscatu,
aspru, din care s'a formatu latinulu *ar-idus*, uscatu, — și
din care s'a născutu și ar-eo me usc; și *area* lat. aria ro-
mânesce unú terenú golu, șesú asemenea. Acestu *ar* trecêndu
în *er* la greci s'a sformatu: *Ερημια*, pustiă, goliciune de terenú,
de unde pustnicu (eremită călugărú), *ερημος* ce însemnă,
deșertu, pustiú, vast, părăsitú, η *ερημος* (*χωρα*) pustiă, singu-
ritate, deșert*). *Ab* din *Arabia*, purcede din celticulu *ibh*,
(care se află în formele: *ab, eb, ib, ob, ub* și *ba, fa, pa, sa*,
și însemnă: prejură, ținutu, eară *ia* din *Arabia* înseamnă:
țera, deci *Arabia* însemnă: țera la prejură pustiú (vastu; secú,
uscát). Pe acestu *ibh* 'lú aflămú în numele *Aegyptus* (Egi-
petú): *aeg* însemnă, apă, din acestu *aeg* e numele: *Aeg-ea*,
locu, terenú de apă; *g* în *q* aqua și precum se află și *aga*;
yp din *ibh, tu*, din *da, ta*, loc, deci Egiptú însemnă locú,
terenú la prejură de apă.

*) Rotteck Allg. Gesch. IV. 163 dice că numele *arab* purcede dela *arab*
sêu *arabah* ce preste totú însemnă: șesú sêu o planițiă (câmpiă) anumită în
Tahamach, unde a fostu prima locuința Arabilorú.

Astfelu dară: *Arabia* e o țără în prejură de deșertu șes, secă, aspru, e o țără cu pustiă.

9. Unde a fostă *Arabia*, e astăzi *Besarabia*. E lucră naturală, că numele *Besarabia* purcede din numele *Arabia*, dară cu timpul i s'a pusă înainte cuvântulă *Bes*. Acestă *bes* trebuiă se însemne încă o însușire a loculu, pentrucă s'a constatată de regulă generală, că numele țeriloră esplică însușirea terenulu țerii. De bună séma însușirea unu prejură din *Arabia* vechia s'a adausă la numele noă: *Besarabia*.

Wilhelm Obermüller II pag. 853 esplică numele *Besarabiei*, dicëndă: „După căderea împériulu *Hunniloră* în *Ungaria*, *Uuarii*, ună nume ală *Hunniloră* din *Urală* s'aă retrasă spre lătura *Nordică* a *Mării-Negre*, dela gurele *Dunării*, până la marea *Asovică*, adeca: în *Besarabia*.

Acestă nume purcede din: *pis* — *ar* — *abh* — *ia*, *Wall*, *Wasser-Land*, codru mare, apă, țără, — adecă țără la apă mare, cu pădure.

Încătă *Arabia* din *Asia* și *Arabia* dela *Dunăre* aă zăcută la apă mare, adecă prima la oceană, a deua la *Marea-négră*, s'ar putea primi, că aci *abh* nu e din *ibh* prejură, ci din *abh*, apă, și cū întru ajutoriulă lui *W. O.* ași puté veni și cu esemplu. *Arabisci* (și *aravisci*, *eravisci*) a fostă numele unu poporă celtică lângă riulă *Rab* în vechime *Arabo*, lângă riulă *Dunăre* și laculă *Pelsoe* (*Neusiedlersee*) în *Ungaria* dela apusă, dar precum amă aretată mai susă ideea pentru *Arabia* dela *Dunăre*, a fostă: *deșertulă*, pustiă.

Cumcă *bes*, purcede din *pis*, ce însemnă pădure, acésta o primescū. Ce însemnă pădure, însemnă și arbore.

Acestă *bes* la latină se află în *bestia*, fěră selbatică, adecă de pădure, *bes* însemnă pădure, *bes* pădure, t din da-ta locū, ia ființă; *ar-bos* lat. arbore, unde *bos* însemnă lemnă viu, éřă *ar* e ună articulă celtică; acestă *bos* e indentică cu francesulă *bois*, și arbore și pădure; *buis*, *buisson* fr. tufă, nemț. *Busch*: *bos-co* it. pădure, *boscata* locū padurosă, *boscaglia*, pădurime, — și aș putea înșira multe nume de localităă unde

pas rădecina trece în *fas, pas, vas* și alte forme, dar pentru temă e destul de a dovedi, că *bes* din numele Besarabia înseamnă pădure, codru, tufă, arbore.

Din toate aceste se vede, că aci la Dunărea de jos, în Arabia și Besarabia nu avem să cautăm după *Arapi*. Dar în gura popórelor numele și idea despre Arabia dela Dunărea de jos s'a susținut, și a devenit o fantasiă poetică așa la popóre precum la un scrietor.

10. După părerea mea, descoperirea *Arabiei* dela gurile Dunării de jos e de mare interes. Germanii (Nemții) au o poesiă „*Nibelungenlied*“ o epeia poporală cu carea se laudă fórté mult, ba unii în truția națională ȳicú, că întrece Eliada: *Odyssea* lui Homer. — Acésta poesie a apărut în nenumerate edițiuni. În acésta poesie vine înainte adeseori despre o *Arabiá* și *Arabi*, și după-ce eú descoperii acésta *Arabiá* am scrutatú în mai multe edițiuni, ce mi-au pututú veni la mână din bibliotecile de B.-Pesta, că óre cumú esplică nemții *Arabia* amintită în *Nibelungenlied*, — și că atare némțú, descoperit'au óre acésta *Arabia*, — dar după edițiunile ce le-amú cercetatú n'au nici ideá despre *Arabia* dela Dunărea de jos*).

*) Theophanes in *Chronographia* sa, tip. la Bonna 1839, edițiunea lui Johann Classen, în tomulú I. pag. 546, vorbindú despre fiú Chaganului Avarilorú că pe unde și-au cuprinsú și el țeri ȳice: *Quartus autem et quintus flumen Istrum intellige Danubium praetervecti; ille quidem in Pannoniam Abaricam Chagano Abarum principi postmodum subdendus cum omnibus copiis transiit. La cuvântulú Abarias din textú șirulú alú 16-lea se face notá, că în altú codice e. *Arabias* apoi în tom. II-lea pag. 504 cu referință la cuvântulú *Arabia*, ce s'a scosú din textú și s'a înlocuitú cu *Avaria*, ȳice comentarulú „sequentis liniae „to Abaron Abarias“ pariter hic legendum monet; aliter licet cunctis in codicibus scribitur. Adecá în alți codici e *Arabia*, dar recensentulú edițiunei de față crede că e bine a corege cu „*Avaria*“. Causa e că nu a sciutú despre *Arabia* dela gurile Dunării, și că a cređutú, că în alți codici e smintá *Arabia*, și astfelú fiindú vorba despre *Avari*, a aflatú de bine a scrie *Avaria*. Alta edițiune a lui Theophanes n'amú aflatú până acuma.*

Ephraemius monachus în opulú seú despre împérați și patriarhú, în versulú 9680, ȳice: *εν κομμανοις εσχατην ερημιαν*, tradusú latinesce: ad comanicam Ponti solitudinem. În loculú lui Gligorie se alese Nectariu de patriarhú, — dar invidiatorii l'au scosú din scaunú și atunci elú a trecutú la deșertulú cumanic dela Pont, adecá dela Marea-négrá. Astfelú acestú teritorú și pe timpulú Cumanilorú în secululú alú 12-lea s'a numitú *eremia* adecá pustii.

Fiindcă Mărcelinu amintese Arabia acésta, pe timpul, cându aŭ venitŭ Huniŭ, și fiindcă Nibelungenlied descrie mai multŭ timpulŭ luŭ Atila și pe acesta, ucisŭ la anulŭ 453, acésta descoperire va contribui multŭ pentru anticitatea și validitatea epopeii populare nemțesci, — și la acésta avemŭ și noi interesŭ, pentrucă în epopeia se numescŭ Vallachiŭ cu principeloru — în Dacia, și sperŭ, că la atare ocaziune vomŭ veni cu altă descoperire în ajutorulŭ epopeii și respective istoriei vechie a năstre.

10. Lucru naturalŭ, că a trebuitŭ se cercetezŭ, că istoricii noștri ocupatu-s'au ore de acésta materiă?

D-lŭ B. P. Hașdeu în Istoria critică a Româniloru, volumulŭ I, tipărită la anulŭ 1875 în Bucuresci, s'a ocupatŭ multŭ cu Besarabia, și a făcutŭ unŭ studiu profundŭ asupra temei.

Dar eu nu voiŭ intra nici într'o diatribă asupra temei, ci voiŭ înșira numai titlurile unorŭ paragrafi și unele rezultate ale scrutării.

§. 10. Basarabia dela Oltŭ în fântânele polone și moldovene.

§. 16. Trecerea numelui Bassarabia, cătră România de peste Prut.

§. 20. Ipotesa despre venirea Bassarabiloru de peste Prut.

§. 37. Arabia cu numele epicŭ alŭ României.

§. 66. Charta epică a Arabiei dela Dunăre.

§. 67. Concluziunea despre Arabia dela Dunăre.

Resultatulŭ e; „Acestŭ fenomenŭ provenindŭ printr'o poetică asociațiune de idei din descompunerea numelui *Bassarabia*, prin care se caracteriséză mai în specie *banatulŭ Severinului*, se trage o necesară consecință că cu multŭ mai înainte, celŭ puținŭ în secululŭ alŭ VII și VIII. *teritoriulŭ olteanŭ* eră deja cunoscutŭ ca Bassarabia, căci cauza nu poté fi anterióra proprieloru sale efecte.

Prin urmare, decă Bassarabia ca desemnațiune teritorială datéză dintre anii 600—700, caută se admitemŭ, că Bas-

sarabă, ca desemnațiune domnescă, trebuie se fie și mai antică, — din secolul V și VI, seú mai susă“.

Așa dară rezultatulă scrutăriloră D-lui Hașdeú a remasă ca o ipotesă.

D-lu Hașdeú la pag. 299 citéză pe Ammianú Marcelin și anume date din lib. XXXI. cap 3, ce le-amú comunicatú eu mai susú, și me mirú, că stându-i înaintea ochilorú Arabia adevărată dela Dunărea de josú, nu a vėđut'o, — căci décá ar fi vėđuto, în studiulú seú, întru adevėrú scientificú, ar fi aruncatú o grămadă de coniecturí — în Marea-nėgrá *).

Dr. *Atanasie Marienescu.*

CEVA DESPRE EPICA LUI VASILIE ALECSANDRI.

Partea epică din Poesia lui V. Alecsandri este până acum dintre tóte cea mai puținú apreciată. Ea este tractată de obiceiú numai în trecătú, sub cuvėntú, că epica este partea cea mai slabă a lui Alecsandri.

Póte. Dar diu împrejurarea, că epica arú fi partea mai slabă — eú ași đice: mai puținú însemnată — din poesia lui Alecsandri, nu urméză, că dintr'unú punctú de vedere literarú universalú ea să apară totú atâtú de puținú însemnată, precum apare, dacá o comparămú cu celelalte lucrări ale poetului nostru.

Căci poesiile epice ale lui Alecsandri în totalitatea lorú suntu în literatura română de o importanță deosebită.

*) La compunerea articolului de față căutasemú despre Arabia și în opulú „Dacia înainte de Romani“ scrisú de Gr. G. Tocilescu, dar cetindú cuprinsulú căutasemú deosebi în capit. IX-lea la: *Numé geografice*. După ce amú fostú și coresú tipăritura articolului, frunđerindú încá opulú la pag. 391 amú aflatú: „Dar cacá că Arabia pontică ne întėmpină și în Euripide (născ. 486+406 anł. Christ.) precumú și în comedia Trinumus a lui Plautú actulú alú IV-lea“.

Sy. Omnium primum in Pontum aduecti ad Arabiam terram sumus.

Charm. Eho! An etiam in Ponto Arabiast? Dar autorulú cu alțiș nu află de dovadă ponderósă unú datú din opú teatralú. Plautus Titus Maecius poetú romanú s'a născutú la anulú 254 a. d. Christ. Astfelú Arabia dela gurele Dunării e mai vechiă decâtú timpulú lui Marcelinú mortú pela 390.

Parte mare a acestorŭ poeziŭ epice este scrisă tocmai pe unŭ timpŭ, cândŭ limba noastră literară era în procesul de a se forma. Atunci, cândŭ diferite curente, diferite influențe de obiceiŭ străine și lipsa de talente aŭ produsŭ la noi niste lucrări de o valoare enigmatică, — atunci Alecsandri cu talentulŭ seŭ pronunțatŭ, apucă dreptŭ înainte pe o cale nebătută, virginală, dar singurŭ adevărată, *pe calea poeziei naționale-poporale*. Și a apucatŭ cu o hotărîre și cu unŭ succesŭ uimitorŭ. Căci limba lui Alecsandri, sujetele și spiritulŭ poeziilorŭ lui, începîndŭ dela primele lui produse din 1842 sîntŭ și poetice și *românesce*. Frămîntările ulterioare pentru statorirea limbei noastre literare n'aŭ pututŭ să clătine limba din poeziile lui Alecsandri, ba aŭ întărit'o și în multe privințe aŭ ridicat'o de modelŭ.

Astfelŭ ni se impune ca o datorință, să aprețiamŭ pe scurtŭ și epica lui Alecsandri; căci ea într'adevărŭ o merită.

Poeziile epice ale lui Alecsandri nu sîntŭ tôte adunate la unŭ locŭ, ci se află risipite printre poeziile celelalte ale poetului, ba chiarŭ și acele, cari sîntŭ deosebite, precumŭ: legendele, legende nouă și ostașii noștri conținŭ și poezii, cari nu se potŭ număra între epice. Astfelŭ ni se împune ca prima datorință, să alegemŭ cele epice, ca să cunoșcemŭ materialulŭ, de care se tracteză.

Să dămŭ aci în ordine cronologică:

1842—1852.

Baba Cloanța, Sora și hoțulŭ, Craiu nou, Maghiara, Altariulŭ monăstirei Putna, Andrii Popa, Groza, Strigoifulŭ, Ceasulŭ reŭ și Măriora Floriora.

1852—1862.

Sentinela Romană, Biserica risipită, Muntele de focŭ, Hoțulŭ și domnița, Banulŭ Mărăcină, Dragoș, Visulŭ lui Petru Rareș și Inșirăte mărgărite.

1862—1874.

Mărgărita din Muncelŭ, Stefanŭ Vodă și codrulŭ, Stefanŭ și Dunărea, Dumbrava roșie, Răsbunarea lui Statu-Palmă,

Ana Dómna, Calulú cardinalului Bathorí, Tudora dela Têrșorú, Legendă dela Dorna, Tómnă țesétóre, Palatulú Loredano, Pohodú n'a Sybir, Legenda rúnduniceí, Danú căpitanú de plaiú, Grui Sânger, Legenda ciocârlieí, Vladú Țepeș și stejariulú, Legenda lăcrimióreí.

1874—1880.

Hodja Muradú, Garda saraiului, Ghioaga lui Briar, Murad Gazi sultanulú și Becri Mustafa, Prier și fata iernii, Poiana fărmeacătóre, Stroe Plopan, Balcanulú și Carpatulú, Peneș Curcanulú, Sargentulú, Frații Ideri, Căpitanulú Romano.

Cestiunea primă ce ne întereséază acum, este: cum să împărțimú acestú materialú destulú de vastú, ca să corespundemú atâtú recerínțelorú literare, câtú și celorú formale de sistemú.

Eu amú socotitú, că din tóte punctele de vedere este cea mai avantajíósă împărțirea în epoce, adecă cea cronologică și asta mai multú pentru de a ne ușura lucrarea, decâtú din o *absolută* necesitate. Căci caracteristica generală a epiceí lui Alecsandri este aprópe aceeași în tóte epocele. Dar totuși între rěstimpulú până la 1862 și între celú dela 1862 încóce ni se arată deosebiri mai marcante atâtú în fondú, câtú și în formă. De aceea amú cređutú, că nu mi se va putea ímputa nici o pedanteriá, dacă în epica lui Alesándri deosebescú doué epoce: epoca I. dela 1842—1862 și epoca a II. dela 1862 încóce.

Caracteristica acestorú epoce și deosebirea lorú, aprețierea generală și specială a productelorú lorú, va forma obiectulú capitulelorú urmátóre.

Epoca I.

(1842—1862)

Dacă aruncámú o privire fiá numai în fuga ochiului asupra celorú 18 bucăți de poesie epică a acesteí epoce, índată ni se va ínfățișa covêrșítórea ínfluińță a poesiei poporale române și puterniculú coloritú naționalú, atâtú în alegerea, câtú și în predarea sujetelorú.

Acestă este timpul, în miezul căruia cade colectarea importantă de poezii populare, săvârșită de Alecsandri. Poetul a cules cu drag și cu zel florile poeziei din popor și în vremece le-a căutat, le-a ales, le-a întocmit și le-a editat, sufletul lui cu un simț viu estetic a învățat foarte multe din ele.

Alecsandri este cel dintâi adevărat admirator și apărător al poeziei populare și cel dintâi, care a recunoscut, că o literatură adevărată națională nu se poate face decât pe eternele baze, ce le presintă spiritul genuin și viu al poporului.

În epoca acesta este *influența poeziei populare și a spiritului popular* mai puternică în epica lui Alecsandri.

Acosta e caracteristica epocii.

Din toate cele 18 piese, numai *una* este de subiect românesc: „*Muntele de foc*“, în care ni se dă o mică legendă din munții Apenini. Toate celelalte au de basă parte povești, basme, mitologii și legende populare, parte fapte și tradiții din istoria națională, ori cel puțin un fond istoric.

De sama celor dintâi sînt: Baba Cloanța, Craiul-nou, Strigoiful, Césul rêu, Mărióra-Florióra, Biserica risipită și Inșirate Mărgărite. Figuri istorice ori fond istoric național au: Sora și hoșul, Maghiara, Altariul monăstirii Putna, Andri Popa, Groza, Sentinela Romană, Hoșul și Domnița, Banul Mărăcină, Dragoș și Visul lui Petru Rarăș.

Deși deci după număr piesele cu un subiect óre-care istoric ar fi mai multe, totuși ele stau numai în planul al doilea față cu grupa primă, de óre-ce „istoricitatea“ lor este peste tot secundară și de multeori pare a fi numai întemplantore. Istoria la cele mai multe nu e scop, ci numai un mijloc de a concretisa ideile poetice ale autorului, așa încât multe din ele ar putea fi inșirate tot atît de bine și la grupa primă. De aceea ele nu dau caracteristica principală a epocii, ci numai caracteristica secundară.

Precum *sujetele* lui Alecsandri sîntu scõse din spiritulũ, viața și trecutul poporului românescũ, astfel și forma acestorũ poezii este forma baladelorũ și cîntecelorũ populare, dar așa, cã se potũ urmãri esactũ fazele, prin cari a trecutũ acestã formã, pãnã a eșitũ pe la mijloculũ epocii cristalisatã gata, ca sã se menținã pãnã la cea din urmã, la admirabila „Inșirãte mãrgãrite“.

Forma poporalã este în produsele dela începutũ în fașe. I simțimũ numai pulsãrile; poetulũ pare a nu fi cutezatũ s'o introducã deodată și fãrã de nici o pregãtire în poezia literarã.

Deja în „Ceasulũ rãu“ numai rimarea și împãrțirea în strofe nu e poporalã, ear în „Mãriõra Floriõra“ forma e ruptã aceeași ca în baladele populare, cu același ritmũ, aceleși rime și cu mersulũ dulce, legãnatũ alũ versulũ.

Cu „Mãriõra Floriõra“ începẽdũ și pãnã la urma epocii ne întelnimũ (cu mici variațiuni) cu aceeași formã cristalisatã a poeziei populare în tõte piesele.

Dar nu numai sujetele și forma poeziilorũ epice din acestã epocã sîntũ populare naționale, ci și tractarea sujeteilorũ și felulũ de privire alũ lucrurilor, *estetica poetului*, ca sã dicũ așa, este una cu *estetica poeziei populare*.

Însã restricțiunea de mai susũ, ce amũ fãcutũ *la formã*, este de fãcutũ și *aci*. Precumũ forma curatũ poporalã s'a desvoltatũ treptatũ și cu încetulũ la poetũ, astfelũ și acestã esteticã poporalã cu încetulũ a ajunsũ sã se cristalizeze și sã ne dea fructele sale minunate.

Estetica acestã poporalã se aratã înainte de tõte în *tractarea materialului*. Ea este în genere lãngã unũ sujetũ modestũ, lungã și latã și prin acestã „a priori“ se curmã calea formãrii unei adevãrate „balade“. Și împrejurarea acestã (multũ cãrtitã la poezii noștri și astfelũ și la Alecsandri) remãne de a se reduce dupã pãrerea mea earãși la influința poeziei nõstre populare. Cãci în poezia poporalã romãnã abia se vorũ fi gãsindũ „balade“, înțelegũ balade proprii, cumũ

suntă cele scotice. Baladele noastre populare suntă — și în-
tr'astă privință păstrează trăsături comune cu poesia epică a
celorlalte popore romanice — suntă, dică, cu multă prea cir-
cumstanțioasă, prea bogate în cuvinte și detalii, scurtă și prea
vorbărețe, decâtă să potă ajunge la cea scurtă și poantată și
la acțiunea dramatică repede a unei balade scotice, care după
cum se scie servește de modelulă baladei *literare* de adă.
Afară de aceea liricismulă dulce, care le caracterisază, suntă
totă atâtea proprietăți esențiale ale „baladei populare române”
dar nu ale baladei în înțelesulă literară ală cuvântulă.

Până la ună locă decă procederea poetulă este justifi-
cată. Elă stă pe basa poeziei populare. Ér poesia noastră popo-
rală nu cunosce de câtă acelă felă de tractare în produsele sale
narative, pe care 'lă aflămă și la Alexandri. Și ținându noi
cu mână tare la principiulă: că fiecare nēmă să'si facă lite-
ratura, cultura, poesia, pe bazele date în spiritulă genuină și
viu ală poporulă, — trebuie să-și reproșămă pe aceia, car-
ilă învinovățescă pe Alexandri în acestă punctă.

Asta pentru salvarea principiulă.

Însă!

Nu *totă* ce este poporală, este și estetică. Nu *tote* pro-
rietățile epice populare trebuiescă introduse în literatura
mai înaltă, oră dacă da, nu întocmai precumă suntă aplicate
în poporă. Aci gustulă poetulă trebuie să întrevie: să alégă
din elementele populare, să combine și unele și altele, ca
frumșețile simple ale poeziei populare să se nobilizeze în
mâna lui și să se regenereze.

Partea mai umbrăasă a baladeloră noastre populare este
în genere (suntă și excepțiuni frumoșe) sujetulă săracă și
predarea prea voluminăasă.

Amëndouă le aflăm în epica lui Alexandri. De obiceiă
sujetele lui suntă cam sarbede, ér predarea ca detală splendidă,
ca întregă este peste măsură întinsă, e prea bogată órecum.

Dar și *amănuntele* în tractarea materiei — cu deose-
bire în partea a doua a epocii — suntă întocmai după

maniera poporală. *Dialóge lungi* între persóne, *partiile descriptive de o rară frumuseță poetică, legătura strînsă subiectivă între naratoru și eroi lui*, — tóte aceste calități le regăsimu în repețite esemple la Alexandri.

Să le luămú de-a rëndulú.

Cu privire la *dialógele lungi* amintite, n'avem decâtú să numimú câteva lucruri: așa d. es. „Sora și Hoțulú“ este întrégă unú dialogú, din care 4 strofe continuative grăite de sora, ér 11 de hoțulú; saú în „Mărióră-Florióră“ dialogulú cu străinulú (pag. 97—98 ed. op. co pl. vol, I) și multele agrăiri lungi ale florilorú, munțilorú, stelelorú etc. totú acolo; orí declamația lungă a „Sentinelei Române“ (id. vol. II pag. 12—13) și altele.

Câtă vreme însé Alexandri ne-a redatú aceste însușiri ale poesiei nóstre populare prea puținú schimbate, elú totodată a sciutú să păstreze dreptú însutită recompensă tóte celelalte frumuseți ale poesiei nóstre populare.

Așa spre pildă vedem, că puterea poetului consistă în *partiile descriptive*. O împrejurare, care esplică, de ce suntu mărgăritarele poesiei lui tocmai „Pastelele“, aceste mici tablouri descriptive.

Puterea acésta strălucescé și în epica lui și anume în epica acestei perioade. Descrierile lui suntu mare parte de o clasică frumuseță. Strictú după principiile cele mai înalte estetice, ele ne presintă obiectele și persónele descrise vii și în acțiune. De cele mai multe-orí frumuseța figurilorú feerice femeiesci o simțimú din descrierea efectelorú acestorú frumuseți mai multú, decâtú din a lorú însași. O perfecțiune de descriere!

Să privimú câteva esemple.

Frumuseța virginală curată a Zamfirei din „Craiú-noú“ ne-o presintă următoarele neperitóre strofe:

De cândú în lume gingașa fatá
Zimbua ca flórea de pe câmpii,
Numai de sóre fu sărutată
Pe sinu-í fraged, pe-ai sei ochi vii.

Përulü sëü negru ca noriï de plóie
De-alungü pe umeri netedü cădea.
Adesü copila mãndrã vióie,
De sóre 'n përu-ï se ascundea.

Èr cândü pe frunte ducea cofitã
Cu apă rece dela isvorü,
Cândü era umedã a-sa gurițã
Și-ï sãlta flórea pe sinișorü

Toți trecãtorii simțiau de-odatã
O sete mare în pieptulü lorü ;
Bëu multã apă, câtãndü la fatã
Și urmaü drumulü oftãndü de dorü.

Ea cânta dulce ca ciocãrliã,
Ce ciripesce veselü în ñiorï,
Și suna gingașü atuncï câmpia
Ca de unü freamëtü de Sburãtorii.

Adesü bëtrãniï stãndü împreunã
Și ascultãndu-o pe lângã focü
Trãgeãu cu sortii nôptea la lunã
Și vesteãu fetii mare norocü.

Asemenea frumsetã ne presintã descrierea și discretã și
drãgãlãșã din „Mãrióra-Florióra“ :

Fugea murgulü sprintiorü	Și cu dragü i anina
Cu aripï de dulce dorü	De totü firulü câte-o rouã
Și-ï ducea numa 'ntr'unü zborü	Și pe sinu-ï câte douã,
Pe malulü unü isvorü.	Èr din apă cândü sãlta
Mãrióra mi-l opria	Și la sóre s'arëta,
Și pe malü ușorü sãria	Sórele în cale-ï sta,
Și 'n isvorü se cufunda	Trupușoru-ï sãruta.
Și voiosü mi se scãlda.	Și cea rouã de pe ea
Apa linü o desmierda,	Cu a lui rađe o sorbea,
Ca pe-o flóre o legãna	Nourășü o prefãcea
Și pe plete-ï se juca	Și la ceruri o trãgea.

Deși unü modelü acesta de descripțiune, descrierea e
ținutã totü în felulü narativü, prin ce tabloulü devine viu și
plinü de acțiune.

Cãtü de simplã și intuitivü naturalã este scena tristã,
cu care se întroduce una dintre cele mãi bune produceri ale
poetului „Groza“ :

Galbină ca făclia de galbină cĂră
 Ce-aprĂpe-Ă ardea,
 Pe-o scĂndurĂ veche aruncatĂ afarĂ
 De somnulĂ celĂ vecinicĂ Groz' acum zĂcea;
  r dupĂ elĂ nime, nimeni nu plĂngea!
 Poporu 'mprejuru-Ă tristĂ, cu 'nfiorare,
 La elĂ sĂ uita,
 Unii fĂceaĂ cruce; alii de mirare
 Cu mĂna la gurĂ capulĂ clĂtina
  i 'ncetĂ lĂngĂ dĂnsulĂ i i  optiaĂ a a:

„Maghiara“ alungatĂ de jalea  i de dorulĂ ei zborĂ cĂlare sĂ  i caute în  ara strĂinĂ pe bĂrbatulĂ pierdutĂ.  i zborulĂ ei e astfelĂ,  ncĂtĂ:

De-ai fi pasĂre sau vĂntĂ
 N'ai ajunge-o pe pĂmĂntĂ,
 CĂci ca vĂntulĂ ea nu zborĂ,
 Nici ca pasĂrea ușorĂ,
 Dar ca dorulĂ ce omĂrĂ!

 esuri, vĂi, norii din cerĂ
  n urmĂ-i departe perĂ.
 Cine-o vede, — o zĂresce
 Ca o stea care lucĂce
  i 'n vĂzduh sĂ mistuiesce.

Legătura strĂnsĂ între naratorĂ  i obiectulĂ lui  ste  rĂ i una dintre caracteristicile epice i populare romĂne.  rĂ i una dintre cauzele, pentru cari poezia popularĂ romĂnĂ nu cunĂsce obiectivitatea HomericĂ, acĂstĂ condi ie sine qua non (!) a poeziei epice, pe care o afli accentuatĂ pĂnĂ dincolo în fie-care manualĂ de poeticĂ. Ca  i cĂndĂ, ve i DĂmne, o epicĂ subiectivĂ n'arĂ fi de admisĂ, n'arĂ fi frumo sĂ din punctĂ de vedere esteticĂ!

Poesiile epice ale poporului nostru sĂntĂ f rte frumo se, lumea strĂinĂ le-a cetitĂ cu  ncĂntare, cu t te cĂ una pĂn' la una sĂntĂ lipsite de rĂcela obiectivitĂţii epice. NimicĂ mai subiectivĂ decĂtĂ epica popularĂ romĂnĂ.

CelĂ „dativus ethicus“ atĂtĂ de caracteristicĂ în poezia n strĂ popularĂ ilĂ lĂgĂ pe eroulĂ predilectĂ alĂ poporului pasĂ de pasĂ, la fiește-care faptĂ a lui, de  nima naratorului. ElĂ face sĂ sim imĂ neîncetatĂ, cĂ eroulĂ predilectĂ este urmĂritĂ cu tótĂ dragostea inimii par excellence lirice a romĂnului, chiar  i atunci, cĂndĂ felulĂ obiectului  i alĂ poeziei n'arĂ permite sĂ sĂ reverse acĂstĂ sentimentĂ subiectivĂ de

intimă dragoste. În colecțiunea de poezii populare a d-lui Alexandri sîntu esemple cu ridicata. Aci amintescū numai în trecetū de partia cunoscută din cînteculū haiducescū „Codrēnulū“ :

Er Leonti arlăutulū	În pușcă <i>mi-i</i> ascundea,
<i>Înghi-ți-l-arū pămēntulū!</i>	Și 'n Codrēnū fī slobođia. .
Nasturī de argintū că scotea,	Pe <i>Codrenașū mi-lū</i> rānia!

Cătă subiectivitate și tocmai în ea cătă frumsetă!

Și Alexandri sub influința poeziei populare romāne, dar și în urma temperamentulū seū liricū, a fostū în poeziile sale epice mai multū subiectivū decătū obiectivū. Ēr asta eū, cu totū protestulū tuturorū manualelorū de poetică din lume, nu i-o numērū între defecte, ci între merite. Și asta ērāși pentru principiulū direcțiunii națiōnalū populare.

Subiectivitatea poetulū reapare într'adevērū mai în fiește-care dintre aceste poezii epice. Inima caldă a poetulū, dragostea și ura, dorulū și mângăerea lui se întrevede prin ele. În tocmai ca în poezia poporală!

Dar și subiectivitatea acēsta trebuie s'o reducemū la adevērata ei valōre. Ea esistă mai multū într'unū coloritū, anume alū frasei, decătū în đicerī intercalate. Dacă đice spre pildă poetulū în „Dragoșū“, cāndū ilū atacă zimbrulū :

Feară cruntă și turbatā	Și sārindū, mugindū, da zorū
Pleca fruntea lui cea latā	Peste <i>māndrulū</i> vēnētorū.

orī despre „Banulū Mārācinā“ :

Merge *māndrulū* Craiovenū,

și în „Altarulū monāstirei Putna“ aplică lui Stefanū epitetulū „*falniculū* monarcū“, — atuncī acestū „*māndru*“ și acestū „*falnicū*“ nu sîntū epitetele obicīnuite ale obiectivității epice. Ele sîntū ore-cumū esclamaři de fericire eșite din sufletulū poetulū, pe care ni se pare că-l vedemū cuprinsū de fală și bucurie în fundulū scenelorū ce ne descrie.

Intr'altū locū părerea subiectivă a poetulū este formalū esprimată, precum la finea poeziei „Visulū lui Petru Rareșū“ :

Fericită calea-i fie,
Căci pe dēnsulū Dumneđeū
L'a pusū dreptū la loculū seū!

Atâtă despre ce privește modulă de tractare ală sujeteloră.

Maă avemă o singură cestiune de apreăiată : *modulă de privire ală lucruriloră, raportulă în care se pune subiectulă poetuluiă cu lumea din afară.*

Amă disă că și acesta este în multe puncte același cu modulă de privire ală poporuluiă, saă celă puțină strașnică influințată de poesia poporală.

La Alexandri, ca și în poesia poporală, natura întrégă apare viă, ea vorbesce, simte, avertiséză și încuragiază pe eroi. Munți, floră, stele, nori, cu ună cuvântă totă ce pôte fi individualisată dintre frumsețile naturiă, este prezentată în metafore, în personificări. Esemple se află cu deosebire în piesele, ală căroră sujetă este aprópe de basmele poporale. Asfelă cu deosebire în Mărióra-Florióra, Înșirate mărgărite, Biserica risipită, apoi în Maghiara.

Altă caracteristică a poesiei poporale este legătura cea strinsă, ce crede poporulă că esistă între eroii narațiuniloră sale și între caii loră. Câte ună „murguleță“ din baladele nóstre poporale ia parte la vitejiile și pászurile stăpânuluiă seă, elă îlă încuragiază, avertiséză și 'lă jelesce pe stăpânuluiă seă. Și de multe-oră este caracterisată cu atăta căldură, încătă simpatisămă cu elă nu maă puțină decătă cu voiniculă lui de stăpână. Amintescă aci în trecetă numai pe murgulețulă lui „Mihu Copilulă“ din colecțiunea de balade poporale a d-lui Alexandri și „Calulă Raduluiă“ din colecțiunea Iarnik-Bârseană.

Asemenea role jócă caii și în epica d-lui Alexandri. Astfelă în poesia „Maghiara“, calulă maghiarei presimte peirea ce-i așteptă dacă se voră urni din locă :

Dar pe locă calulă s'opresce,
În pământă ochiă țintesce
Și cu gróză sforăesce,

dar ea 'lă îndemnă să pase, atunciă

Calulă *tristă* aă rânchiezată
Și 'n părăuă năvală-aă dată.

Resultatulă e, că ambiă aă perită.

„Andrii Popa“ :

Are unū murgū de patru anī
Care mușcă în dușmanī.

Murgulū din poema „Marióra-Florióra“ vėđendū ferici-
rea stăpānului sėū iubitū de Mărióra-Florióra :

. . . . . în locū zburda,
Falnicū cōma 'și încorda
Și stăpānei lui o da
Gingașū de-a o desmierda.

Calulū „Sentinelei Romane“ e o adevėrată oglindă, în
care se reflectėză fie-care procesū psihicū alū stăpānului.

La începutū :

Celū vitėzū era cālare	Lungă, tainică, pustie,
Pe unū calū albū în nemișcare	Unde ca prin visū trecāndū,
Și ca dēnsulū neclintitū	S'auđia din cāndū în cāndū
Stă, privindū spre rėsăritū.	Vuetū surdū, grozave șopte
Numai ochiī seī mișca,	Ce veniaū din miėđă-nōpte,
Vulturesce-ī alerga	Sgomotū lungū înădușitū,
Pe cea zare cenușie,	Ce venia din răsăritū.

Cāndū stăpānului lui se luptă cu oardele bārbare :

Calu-ī turbă, mușcă, sare,	Sfarmă arme sunătore
Nechiezāndū cu infocare,	Și cu greu în sānge 'nōtă
Calcă trupurī sub piciorē,	Și mereū se îndesă în glōtă.

Ear cāndū vestea grozavă, că „Roma, Roma nu mai este“
străbate la voinicū, carele își plēcă fruntea și 'și cere mōr-
tea, atunci :

. . . . . calu-ī frățiorū	Și spre munți încetū pornesce,
Nechiezāndū încetișor,	Ducēndū linū și nesimțitū
Cāmpulū luptei părăsese	Pe stăpānului lui iubitū.

Ce intimitate dulce și frățescă !

* * *

Dacă cercetāmū acum valōrea literarā a singuraticelorū
poesii epice din acēstă epocă a poetului, aflāmū, că la loculū
ântāiū stau Inșirate mārgărite, Sentinela Romānă, Groză,
Mărióra-Florióra, Altarulū monăstirii Putna și Craiū-noū.
Celelalte pe lângă frumșeți de detalii, au ca întregū defecte,

unele mai mari, altele mai mici, orică sujetul însuși, orică acțiunea, orică modulă predării nu ne mulțămesc.

Celul mai de frunte productul alu epoei este fără îndoială „Inșirate mărgărite“.

„Inșirate mărgărite“ este prelucrarea strălucită a unui sujetu de poveste poporală, mai de aprópe: *alegoria iubirii de mamă*, zugrăvită cu colorile cele mai vii ale unei fantasii bogate, cu cuvintele cele mai dulci și versulu celu mai drăgălaș ce s'a rostitu când-va în limba românească și cu o neobicitu de abundanță revărsare a sentimentulu specificu românescu: *a duiosiei*. Poetulu ne légănă ușorú în sferile eterice ale basmelorú și produce vibrațiunú vii și în inima și în mintea cetitorulu. Totu ce e mai nobilú și mai alesu în poesia *poporulu* nostru se află aci adunatu la unú locu, aședatu și potrivitú cu simetrie, ca să încante pe orice omú cu simțu de frumosu. „Inșirate mărgărite“ este unú capu de operă.

„In „*Sentinela Romană*“ ne însuflețesce idea măreță ce-î servesce poemei de substratu și ne impresionéză adencú figura falnică a vulturulu de legionarú din Dacia. Lupta lui e descrisă cu colorí vii, cu entusiasmú chiarú. Ear contrastulu între lupta lui titanică învingătoare și între desperarea sdróbitoare ce-lú cuprinde la o scire scurtă că „Roma numai este“ răscolesce în pieptulu cetitorulu o lume de idei, o lume de simțiri.

„*Groza*“ este una dintre poeziile, cari se apropiă mai multú de baladă literară. Unú felú de apoteosă a haiduculu! Dar o apoteosă nu celebrată prin imnuri, ci prezentată dramaticú la cadavrulu mortulu prin rostulu și lacrimile unui moșnegú de țeranú și prin corulu poporulu: „Dumneđu se-î ierte pécatele sale“.

„*Mărióra-Florióra*“ se distinge prin frumsețele sale de detailu, dar după cum a observatu și D-lú A. Densușianú, ideea nu e precisă; firulu narațiunii se perde în noianulu de floscule poetice, ce împodobescú acestú poemú.

„*Altarul monăstirei Putna*“ se distinge prin scurtimea tractării, rară la Alecsandri, și prin predarea simplă narativă, lipsită de ornamente.

„*Craiu-nou*“ face o impresie foarte drăgălașă prin naivitatea subiectului și prin catastrofa sa ca din povești.

(Va urma).

Virgilă Onițiu.

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 134/1890.

Procesul verbal

al comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, luat în ședința dela 7 Iulie n. 1890.

Președinte: George Barițiu. Membrii prezenți: E. Măcellariu, Ioan Hannia, I. St. Șuluțu, Z. Boiu, Parteniu Cosma, Ioan Popescu, G. Candrea, cassaru.

Secretar: Dr. I. Crișianu.

Nr. 62. Se prezintă hârtiile direcțiunilor despărțimentelor Asociațiunii prin care răspund la mandatul comitetului dto 16 Septembrie 1889 Nr. 296 de ași face, în conțelegere cu subcomitetele și cu alți bărbați inteligenți, observările la proiectul pentru o nouă arondare a despărțimentelor, elaborată de comitet:

1. Hârtia direcțiunii despărțimentului IV. (S. Sebeșu) dto 1 Decembrie 1889 și protocolul subcomitetului de dto 23 Noembrie, 1889. Părerea față cu arondarea e, ca despărțimentul proiectat al S.-Sebeșului se constee:

a) din comunele cercului V. administrativ al Sas-Sebeșului (comitatul Sibiuului);

b) din comunele: Oarda de jos, Vințulu de jos, cu Sebișani, Vulpărul, Berghin, Inuri, Cióra, Drimbari, Oarda de sus, Cârna, Limba, Ciugudu, Daia, Păclisa și Tărtarea, din cercul I al Vințulu de jos, comitatul Albei-inferiore.

c) din comunele Cutu, Cunța, Drașău, Springu, Vingardu, și Gârbău, din cercul Sângătinului comitatul Albei-inferiore comunele Recățău, Acmariu și Sărăcsău din cercul I. al comitatului Albei-inferiore să se alipescă la Orești.

Comunele Borobonțulu, Dumitra; Heningu, Chișfalău, Prie, Straja și Totoiu să se alipescă la Alba-Iulia.

Restul din comunele cercului Sângătinului să se alipescă la Mercurea.

2. Hârtia direcțiunii despărțământului VI. Deva de dto 22 Decembrie 1889 Nr. 23 și protocolul subcomitetului dto 10 Decembrie 1889. Nr. 22. Părerea față cu arondarea e, că despărțământele proiectate de comitetul la punctele 12—17 să se contragă la 2 respective 3 și anume:

A. Despărțământul *Deva* cu comunele cercului Ilieș, ală Deveș, ală Băii de Crișu, ală Bradului, ală Orăștiei și ală Geoagiului de jos;

B. Despărțământul *Hațeg* cu comunele cercului Petroșeni și Pui. Saă apoi

a) despărțământul *Deva* cu comunele cercului Ilieș, ală Băii de Crișu, ală Bradului și cu opidul Hunedóra;

b) despărțământul *Orăștie* cu comunele cercului Orăștiei și ală Geoagiului de jos;

c) despărț. *Hațeg* cu comunele cercului Petroșeni și Pui.

3. Hârtia direcțiunii desp. I (Brașov) de dto 30 Decembrie 1889 Nr. 899 și protocolul adunării generale a desp. dto 27 Decembrie 1889. Părerea față cu arondarea e, ca fostul teritoriu ală despărțământului să nu se împartă în 4, ci numai în 3 despărțământele și anume:

a) despărțământul *Brașov* împreună cu Săcelele;

b) despărțământul *Bran* cu Zernescii, și

c) despărțământul *Treiscaunelor*.

4. Hârtia direcțiunii despărțământului XV (Năsăud) dto 8 Februarie a. c. Părerea față cu arondarea e, că în comitatul Bistrița-Năsăud să se formeze în locu de 3, numai 2 despărțământele și anume:

a) ală *Năsăudului* cu comunele din cercul Năsăudului și ală Rodnei;

b) ală *Bistriței* cu comunele din cercul Iadului și ală Beșineului.

5. Hârtia direcțiunii desp. XVIII (Turda) dto 20 Martie a. c. și procesul verbal ală subcomitetului de același dată.

Părerea e, ca teritoriul fostului despărțământ ală S. Reghinului să se susțină nestirbit.

7. Hârtia direcțiunii despărțământului VIII (Alba-Iulia) dto 6 Aprilie a. c. Nr. 4 și procesul verbal ală subcomitetului dto 30 Martie a. c. Părerea e:

a) ca cercul Vințului de jos să se încorporeze la Alba-Iulia și nu la S. Sebeș;

b) totu aici să se încorporeze și cercul Aiudului;

c) ca cercul pret. Conța comitatului Albeї infer., să se încorporeze la S. Sebeșu.

8. Hârtia direcțiunii desp. XX. (Blașu) dto 4 Aprilie a. c. Părererea consună cu proiectul comitetului.

9. Hârtia direcțiunii despărț. VII (Abrudū) dto 8 Aprilie a. c. Nr. 4 și unū extrasū din protocoluū subcomitetului dto 31 Martie a. c. Părererea e :

a) cerculū Abrudului și alū Cămpenilorū să formeze și de aci înainte unū despărțementū alū Abrudului rămânendū

b) ca comunele dela Cămpeni pe Arieșu în josū să formeze unū desp. nouū alū Ofenbăii.

În legătură hârtia aceleiași direcțiunii dto 26 Iunie a. c. Nr. 8 și procesul verbalū alū adunării generale a despărțementului VII. (Abrudū) dto, 3 Iunie a. c., în cari să cere, ca teritoriulū de până acumū alū despărțementului să se susțină și pe viitoriu.

10. Hârtia subcomitetului din despărțementulū XI (Simleū) dto 29 Aprilie a. c. Nr. 197.

Parererea : despărțementului Selagiului să rămână și pe viitorū în starea lui de până acum.

11. Hârtia direcțiunii despărțementului II (Făgărașu) dto 11 Aprilie a. c. Nr. 28 și protocolulū subcomitetului dto 25 Martie a. c.

Părererea : despărțemintele proiectate *Șarcaia* și *Arpașulū-inf.*, să rămână afară și se susțină pe teritorulū comitatului Făgărașu 2. despărțeminte alū *Făgărașului* și alū *Branului*.

12. Hârtia direcțiunii despărțementului IX. (*Baia de Crișū*) dto 15 Aprilie a. c. de cuprinsulū ca în fostulū comitatū alū Zărandului se fiă numai unū despărțementū și anume cu centrulū în *Baia de Crișū*, dacā e se cuprindā și comunele din cerculū administrativū alū Halmagiului, trecute la comitatulū Aradului, altfelū cu centrulū în *Bradū*.

13. Hârtia direcțiunii despărțementului XIX (M. Oșorheiū) dto 9 Aprilie a. c. Părererea conglăsuiese cu proiectulū comitetului.

14. Hârtia direcțiunii despărțementului V. (Hațegū) dto 26 Aprilie a. c. și procesul verbalū alū adunării generale extraordinare a despărțementului dto 12 Decembre 1889.

Părererea : despărțementulū *Hațegū* să constee din cerculū Hațegului, alū Puiului și alū Petroșenilorū, apoi din comunele Nădășdia inf., Nădășdia super., și Ocolișulū mare din cerculū Hunedorei ;

15. Hârtia subcomitetului despărțementului III (Sibiū 12 Iunie a. c. Nr. 16. Părererea : a) pe teritorulū comitatului (Sibiului) să fiă numai 3 despărțeminte și nu 5, și anume alū *Sibiului*, alū *Săliștei* și alū *Sebeșului*.

b) cerculū Noerichului să se încorporeze la Sibiū ;

c) cercul Mercurei să se împartă între Seliște și S.-Sebeș și anume: comunele Dobârea, Apoldul de jos, Apoldul de sus, Ludoșul, Amnașul, Rodu și Topârcea să se dea la Seliște, ear comunele Cărpiniș, Poiana, Reci, Jina, Gârbova și Mercurea să se alăture la Sebeș;

d) comuna Ocna Sibiiului, comitatul Albei inferioare, să se incorporeze la Sibiiu.

Se însemnă, că la mandatul de mai sus al comitetului, despărțimintele Cluj, Dej, Gherla, Șomcuta-mare, Bistrița, Sighișoara și Mediaș nici până aci nu au răspuns, cu toate urzoriile, ce li s'au făcut. Ex. Nrii 366 și 382 din 382 din 1889, 9, 38, 49, 58, 64, 65, 66, 68, 71, 72, 79, 80, 116 și 120 din 1890.

— Ținându cont de părerile cuprinse în hârtiile citate ale direcțiilor resp. subcomitetelor din despărțimintele Asociațiunii, comitetul, intemeiat pe prescriesele §-lui 6 din regulamentul votat în ședința II. adunării generale a Asociațiunii dto Șomcuta-mare 11 August 1869, stabilește numărul și întinderea despărțimintelor Asociațiunii după cum se arată în elaboratul sub f. la acest proces verbal, pe care îl substerne spre luare la cunoștință proximei adunări generale*).

Comitetul ia cu părere de rău la cunoștință, că unele despărțiminte, și anume: al Clujului, al Dejului, al Gherlei, al Șomcutei-mari, al Bistriței, al Sighișorei și al Mediașului nici în urma urzoriilor repetite n'au satisfăcut mandatului se dto 16 Septembrie 1889 Nr. 296, avându a se notifica și acest cas proximei adunări generale.

Nr. 63. Hârtia direcțiunii despărțământului VII (Abrud) dto 26 Iunie a. c. Nr. 8, prin care se substerne protocolul adunării generale a despărțământului ținut la 3 Iunie a. c. în opidul Roșia-montană arătându-se, ca taxele încasate cu aceea ocaziune în suma de 221 fl. 45 cr., s'ar fi înaintat la cassa Asociațiunii prin casariul despărțământului d-lu M. Andreica.

Din protocolul substernut se vede;

a) că membrii de față neputându-se unii în ceea-ce privește votarea unui premiu de 10 fl. merit pentru un învățător, care s'a distins în pomărit, singurului concurent Ioan Muntén, afacerea se relégă spre decider la acest comitet;

b) că s'a cetit o disertațiune a membrului B. M. Bașota, jude reg. în pens. și avocat în Abrud, și s'a decis, ca numita disertațiune să se publice în organul Asociațiunii; cetirea, nefind autorul de față, o a efectuit membrul Gregoriu Sima din Cărpiniș;

c) că au intrat ca taxe dela membrii vechi și noi suma de 120 fl. 45 cr., ear dela membrul Petru Achim din Bucium-Munteni suma de 101 fl. taxă de membru pe viață și pentru diplomă;

*) Elaboratul acesta, ca suplement la Nr. 8 al „Transilvaniei”, se va presenta adunării generale a Asociațiunii în broșură separată și prenumeraților se va trâmite deodată cu Nr. 9 al acestei foi. Red.

d) că fixarea locului și a timpului pentru proxima adunare generală a despărțământului s'a încredințat subcomitetului;

e) că subcomitetului i s'a dat absolutorul și casarului M. Andreica i s'a votat mulțumită și recunoștință pentru zelul dezvoltat (Ex. Nr. 120/1890).

— Se constată, că suma de 221 fl. 45 cr. a intrat la casa Asociațiunii, eară primirea ei sa cvitată la adresa dlui M. Andreica pe cale presidială, după cum s'a cerut.

Membrii de nou înscrși se voru provedea cu diplomele îndăce voru fi obținut aprobarea adunării generale a Asociațiunii.

Cât pentru premiul de 10 fl. direcțiunea despărțământului primesce îndrumarea, de a lua măsurile de lipsă pentru decernarea aceluia în proxima adunare generală a despărțământului. Pe lângă acestea cuprinsul procesului verbalu servece spre sciință.

Nr. 64. Iuliu Popu, învățacelu de fauru în S. Ujfalu și s'pendiatu alu Asociațiunii, prin hartiă dto 26 Iunie a. c. presentandu cuitanța despre 12 fl. 50 cr. să roga, ca să 'ise lase și mai departe ajutorul avutu, vrindu a merge în streinatate pentru mai departe perfecționare.

Se insemnă, că timpul învățării numitulu tineru a espiratu cu 1 Augustu 1889 și că cu începerea anulu curentu ajutorulu folositu de elu, declarandu-se vacantu, s'a votat altu învățacelu (Ex. Nr. 121/1890).

— Cererea învățacelulu de fauru Iuliu Popu din motive arătate nu să pôte încuviința.

Nr. 65. Direcțiunea dela șola civilă de fete a Asociațiunii prin hartiă dto 2 Iulie a. c. Nr. 65 substerne spre revisuire procesulu verbalu alu conferinței corpulu didacticu din 30 Iunie a. dimpreună cu listele de clasificatiune, cuprinđendulu calculi, cari ia raportat elevele pe basa prestațiuniloru loru în decursulu sem. II. alu anulu scolasticu 1889/1890.

Din protocolulu subșternutu se vede:

a) că clasificările s'au stabilitu în conferința corpulu didacticu dela 25 Iunie a. c., că examenele dela sfersitul anulu scolaru curentu s'au urmatu întocmai programei stabilite și publicate, sub conducerea președintelui Asociațiunii, în prezența unui publicu numerosu;

b) că la examenu din limba maghiară a asistatu și d-lu inspectoru reg. de șole din comitatulu Sibiiulu;

c) că încheierea solemnă a anulu scolaru s'a făcutu în prezența unui publicu numerosu, rostindu-se cuvinte ocazionale din partea directorulu scolaru și a președintelui Asociațiunii, cetindu-se clasificatiunile și distribuindu-se testimoniile;

d) că programa institutulu pentru anulu scol. 1889/90. cuprinđendulu, pe lângă scirile scolare, unu operatu alu învățatorulu

Dr. Petru Spanu intitulat: „Individualitatea în educație”; s'a tipărit în 500 exemplare și împărțit la membrii comitetului, la prelații români, la consistorii, la seminarii, direcțiunilor gimnasiale, părinților elevilor etc. Corpul învățătoresc crede, că programa acésta pôte suplini raportul prevădută în §-lă 8 ală regulamentulă internă;

e) ca personală pentru serviciulă de vară în internată va rămânea bucătăreă și familia Siftă; guvernanta Gerick va rămânea în internată și preste vară numai dacă va voi;

f) că după-ce comitetulă n'a adusă vre-o hotărare meritorie la observările cuprinse în procesulă verbală ală corpulă didactică dela finea anulă scolară 1888/9 relativă la instrucțiunea din musica instrumentală, direcțiunea scolară a angariată și pentru viitoră pentru prevederea numitei instrucțiuni pe d-rele Adela de Heldenberg și Sabina Brote;

g) că biblioteca școlăi, aparatele fizicale și chimicale precum și modele pentru desemnă, caligrafia și lucrulă de mână se află în bună ordine;

h) că rațiociniile internatului și ale școlăi se voră înainta la timpulă seă comitetului (Ex. Nr. 124/1890).

— Cuprinsulă procesulă verbală substernută să ia cu aprobare spre sciință.

Nr. 66. Eliseiu Mezei, studentă de clasa V. gimn. în Blajă și stipendiată ală Asociațiunii, prin hărtia dto 19 Iunie a. c. își justifică sporiulă făcută în studiă (Ex. Nr. 125/1890).

— Spre sciință.

Nr. 67. Rugarea d-nei Maria Reou, remasă văduvă cu patru prunci mici, după Ioană Reou fostă presbiteră și archivară consistorială, dto 20 Iunie a. c. pentru scutirea ficeilor ei Elena și Aurelia, ambele promovate în clasa I a școlăi civile de fete, dela solvirea didactrului, începândă cu anulă scolară 1890/91. (Ex. Numărulă 127/1890).

— În considerarea lipsei de avere a veduvei suplicante, rogarea să încuviințeză.

Nr. 68. Ioană Rațiu, studentă de clasa VII. gimn. în Clujă și stipendiată ală Asociațiunii își justifică sporiulă făcută în studiă. (Ex. Nr. 132/1890).

— Spre sciință.

Nr. 69. Secretariulă II notifică comitetulă, că cu finea anulă scolară 1889/90 a venită în vacanță stipendiulă de 40 fl. pe ană din fundațiunea „Riurénă” pentru studentă la gimnasiu.

— Pentru conferirea stipendiuluiă vacantă se escrie concursă.

Nr. 70. Aŭ intratŭ la comitetŭ taxe de membrii dela: Marincășu Vasilie, în Pria pro 1890 5 fl.; Dr. Spanŭ Petru, în Sibiiŭ pro 1889 5 fl.; Laslo P. Ioanŭ, în Clujŭ pro 1889 și 1890 10 fl.

— Spre știință.

Sibiiŭ, d. u. s.

George Barițiŭ m. p.
președinte.

Dr. I. Crișianŭ m. p.
secretarŭ II.

Verificarea acestui procesŭ verbalŭ se încrede d-lorŭ: E. Măcellariŭ, Ioanŭ Hania, Zacharia Boiu.

S'a cetitŭ și verificatŭ, Sibiiŭ în 8 Iulie 1890.

E. Măcellariŭ m. p.

Ioanŭ Hanea m. p.

Z. Boiŭ m. p.

Nr. 152/1890.

Procesŭ verbalŭ

alŭ comitetului Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului românŭ, luatŭ în ședința dela 24 Iulie n. 1890.

Președinte: G. Barițiŭ. Membrii prezenți: I. Hannia, P. Cosma, I. Crețu, I. G. Popŭ de Galați, Leontinŭ Simonescu, Gerasimŭ Candrea cassarŭ. N. Toganŭ bibliotecarŭ și actuarŭ ad hoc.

Nr. 71. Cassariulŭ Asociațiunii, d-lŭ Geras. Candrea, presentă comitetului rațiociniile Asociațiunii pe anulŭ 1889 și raportéză asupra rațiociniilor școlei de fete cu internatŭ, presentate de direcțiune, întru înțelesulŭ conclusului adunării generale din Făgărașŭ Nr. 21 lit. c, ear alătura cu acestea presentă dŭnsulŭ și unŭ proiectŭ de budgetŭ pentru anulŭ viitorŭ pe lângă unŭ raportŭ alŭ seŭ, adresatŭ comitetului și însoțitŭ de mai multe observațiuni ale sale relative la înmulțirea averei Asociațiunei și a școlei ei (Ex. Nr. 142 și 148/1890).

— După ce s'aŭ datŭ lectură la tôte acelea acte comitetulŭ aŭ alesŭ conformŭ praxeii din alți ani o comisiune cu însărcinarea de a revedea tôte acelea rațiocini. Membrii comisiunii sântŭ d-nii Partenie Cosma, Leontinŭ Simonescu, împreună cu cassariu Gerasimŭ Candrea și controlorului Nicanorŭ Frateșŭ.

Nr. 72. Direcțiunea internatului și a școlei de fete prin hârtia sa Nr. 69 din 20 Iuliŭ a. c. cere ca din considerațiunii pedagogice guvernanta actuală d-șora Maria Gerick să fiă schimbată cu una altă persoană calificată de a putea da instrucțiune și în musica instrumentală. (Ex. Nr. 143/1890).

— După-ce fu ascultată și opiniunea delegatului, se decide, ca d-rei Maria Gerick să i se dea demisiunea ca termină de 30 Septembrie a. c.

Nr. 73. D-lă Alexiū Onițū, jude reg. în Segedinū, cu adresa sa din 22 Iulie a. c. pe lângă ce descopere mulțămita sa pentru creșterea, ce s'a datū fiicei sale domnișorei Maria Onițū în internatū, propune totodată comitetului, ca să înființeze stipendii pentru eleve de preparandiă de statū, pentru ca națiunea noastră seși pôtă cresce învățătore bune și până la timpul cândū autoritățile bisericesci ar putea înființa preparandii confesionali femeesci, ear în casū de a se înființa stipendii întru acestū înțelesū comitetul se binevoiască a vota unulū de o sută până la 200 fl. pentru fica dsale Marița. (Ex. Nr. 150/1890).

— Dreptulū de a înființa stipendii scolastice în sfera activității acestei Asociațiunii este alū adunării generale, eară de altă parte starea actuală a averei Asociațiunii nu permite o întindere mai mare a speselorū, decâtū sântū cele strictū necesare.

Nr. 74. D-lă Petru Uilăcanū, protopopū în S. Reghinū face cunoscutū, că cu ocasiunea adunării generale se va celebra și unū părăstasū în memoria fostului odinióră președinte alū Asociațiunii a fericitulū L. Br. Popū, care este înmormântatū acolo. (Ex. Numărulū 149/1890).

— Spre știință.

Nr. 75. Stipendistulū Iosifū Schiopulū din clasa a V-a gimn. presentă testimoniulū seū, cu calculū generalū de primū eminentū între 19 scolarī. (Ex. Nr. 140/1890).

— Spre știință.

Nr. 76. George Nicóră, sodalū de ciobotarū din M. Ciuciū, cere unū ajutorū de banī pentru ca seși cumpere nesce unelte necesare la meseria sa. (Ex. Nr. 151/1890).

— Suplica sa nefindū spriginită cu nice unū documentū, cererea nu se pôte împlini.

Sibiiū, d. u. s.

George Barițiu m. p.,
președinte.

N. Toganū m. p.,
actuarū ad hoc.

Verificarea acestui procesū verbalū se încrede Domnilorū :
Ioanū Hannia, Ioanū Crețū, și Ioanū Popū de Galați.

S'a cetitū și verificatū. Sibiiū, în 25 Iulie 1890.

Ioanū Popū m. p.

Ioanū Hannia m. p.

Ioanū Crețū m. p.

Nr. 170/1890.

Procesul verbal

al comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român luat în ședința din 5 Augustul st. n. 1890.

Președinte: G. Barițiu. Membrii prezenți: F. Măcelaru, I. Hania, P. Cosma, I. G. Popu de Galați, Leont. Simonescu, N. Frateșu, I. Crețu. Actuarul ad hoc: N. Toganu.

Nr. 76. D-lu Ioan Crișianu, profesor seminarial și secretar al II-lea al Asociațiunii dăruiesc pentru bibliotecă 2 cărți și anume: „Toldi“ narațiune poetică în 12 cânturi de Ioan Arany, întregită cu adnotațiuni și vocabularul de Dr. Ioan Crișianu și Nicola Putnoky, Sibiu 1889; apoi „Carte de cetire maghiară“ acomodată la formele tractate în gramatica limbii maghiare pentru școlile secundare, preparandii și privați de Dr. Ioan Crișianu și Nicola Putnoky. Partea I. Sibiu 1888. (Ex. Nr. 139/1890).

— Cu mulțămintă spre știință. Cărțile amintite se transpun bibliotecarului spre înregistrare.

Nr. 77. Se prezintă sentința Tribunalului reg. din Brașov de dto 19 Iuliu a. c. Nr. 3917/1890 polg., conformu căreia se statuiesc ca spese de exrotulare în favoarea D-lui B. P. Harșianu plenipotențiatul Asociațiunii în procesul cu D-na Zinca Romanu din Făgărașu suma de 4 fl. 50 cr. (Ex. Nr. 153/1890).

— Spre știință, avându comitetul se revină asupra acestui obiectu, cându își va presenta numitul plenipotențiatu espensarul se în acestu procesu deja finalizat.

Nr. 78. Direcțiunea institutului de credit și economii „Albina“ prin hârtia sa dto 25 Iuliu a. c. Nr. 16084 prezentându extrasul contului, ce flă are Asociațiunea la numitul institutu, arată cumcă cu finea lui Iuniu a. c. avea acelū institutu în favorul seū unū saldū de 5374 fl. 40 cr. Ex. Nr. 154/1890).

— Spre știință, avându a se transpune extrasul din cestiune cassarului Asociațiunii D-lui Gher. Candrea spre ulterioară afacere.

Nr. 79. Directorul executiv al „Albinei“ și membru al comitetului D-lu Parteni Cosma prin hârtia sa de dto 25 Iuliu a. c. prezentându conspectul contribuitorilor respective notifică, că dela 1 Ianuariu a. c. până la 30 Iuniu a. c. a colectat pentru școla civilă de fete a Asociațiunii suma de 2735 fl. 17 cr., care sa transpus în contul curent al Asociațiunii la institutul „Albina“. (Ex. Nr. 155/1890).

— Cu mulțămintă spre știință. Conspectul contribuitorilor se va publica în organul Asociaț. „Transilv.“ după cum va permite spațiul.

Nr. 80. Michail Candrea, stipendiatul Asociațiunii și absolventu de a V-a clasă a gimnasiului reg. ung. de statū de aici, își justifică sporul făcutu în studii în anul școlar espirat (Ex. Nr. 191/1890).

— Spre știință.

Nr. 81. Pantilimonu Mărginenu din Capru (Kapor în comitatul: Solnocu Doboca) cere a se conferi unu stipendiu fiului seu Ioanu Mărginenu absolventu de a III-a clasă a gimnasiului din Gherla spre ași putea continua studjile (Ex. Nr. 166/1890).

— Nefindu de prezentu vacantu nici unulu din stipendiile Asociațiunei, se îndrumă pententele la concursese, ce se voru escrise la timpul seu din partea comitetului după adunarea generală a Asociațiunei pre câtu acesta va fi votatu unele.

Nr. 82. Inspectorulu scolasticu reg. alu comitetulu Sibiiului d-lu Emilu Transchenfels prin hărtia sa de dato 30 Iuliu a. c. Nr. 698 notifică, cumcă înaltulu ministeriu reg. ung. de culte și instrucțiune publică, la cererea comitetulu din 22 Iuliu a. c. Numărulu 30,523 a binevoitu a concede învățatorulu dela școl'a civilă de fete a Asociațiunei d-lu Dr. Petru Spanu unu respiriu până la finea anulu scol. 1890/91 pentru depunerea esamenulu de calificatiune fără de a mai putea conta însă de aci înainte la altu respiriu în cauza depunerei acelu esamenu. (Ex. Nr. 167/1890).

— Spre știință cu observarea, ca învățatorulu din cestiune d-lu Dr. P. Spanu a fostu avisatu în acestu înțelesu pre cale presidială.

Nr. 83. D-lu Zacharia Moga din Galați prin telegrama sosită în 4 a lunei curente avisésă pre presidiulu Asociațiunei, că inginerulu Ioanu Oltenu mortu în aceeași și în Galați a lăsatu prin testamentu Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporulu român unu legatu de 100,000 lei și cere a se lua de urgență măsurile necesare.

În legătură cu această sciire îmbucurătoare președintele comitetulu și Asociațiunei d-lu George Barițiu încunoscinteză pre comitetu, cumcă îndată după sosirea aceste telegrame pre lângă expresiunea condolenței a adeveritu totu pre cale telegrafică primirea aceleia, ear prin o scrisore presidială din aceeași și până ce se voru face alți pași a cerutu dela numitulu domnu Zacharia Moga o copie legalisată de pe testamentulu respectivu, cum și informațiuni mai detaiate despre formalitățile împreunate cu publicarea testamentelor în statulu vecin, precum și despre relațiunile familiare ale fericitulu Ioanu Oltenu. (Ex. Nr. 168/1890).

— Spre știință cu aprobarea măsurilor prealabile luate de cătră presidiu, avându să revină comitetulu asupra acestui obiectu de mare importanță, după ce se va primi copia testamentulu respectivu și informațiunile cerute.

Sibiiu, d. u. s.

George Barițiu m. p.,
președinte.

N. Toganu m. p.,
actuaru ad hoc.

Verificarea acestui procesu verbalu se concrede d-lorū membrii: E. Măcellarū, I. Crețu, I. Popu de Galați.

S'a verificatu. Sibiiu în 5 Augustu 1890.

E. Măcellarū m. p.

Ioanu Crețu m. p.

I. Popu de Galați m. p.

Nr. 180/1890.

Procesul verbal

al comitetului Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, luat în ședința dela 12 August 1890.

Președinte: G. Barițiu. Membrii prezenți: Dr. Il. Pușcariu v.-preș., P. Cosma, E. Măcellariu, I. Hannia, I. Popescu, L. Simonescu, N. Frateșu, I. G. Popu, I. Crețu, N. Togan bibliotec.

Secretar: Dr. Ioan Crișan.

Nr. 84. În legătură cu cele cuprinse la punctul 83 din protocolul comitetului, luat în ședința dela 5 August a. c. în cauza legatului de 100,000 lei lăsat Asociațiunii de către fericitul Ioan Oltéu, fost inginer în Galați, se prezintă, în copie legalizată, testamentul referitor la acest legat, purtându datul de 21 Iulie a. c. (Ex. Nr. 178/1890).

— Comitetul ia cu plăcere act de cuprinsul testamentului prezentat și primesce legatul de 100,000 lei testat Asociațiunii spre scopuri culturale; președintele Asociațiunii, d-l G. Barițiu, este rugat a se prezenta la fața locului în Galați, spre a întreprinde pașii de lipsă pentru luarea în primire a legatului.

Nr. 85. Secretarul II raportază asupra petițiilor pentru stipendii, cari au intrat la comitet în urma concursului de sub Nr. 123 dto 1 Iulie a. c.

Anumit: la 10 stipendii de câte 50 fl. pentru anul scol. 1890/91 pentru eleve, cari vor fi adăpostite în internatul împreună cu scola civilă de fete a Acociațiunii, au intrat în termenul fixat 5 cereri.

Avându în vedere motivele cuprinse în cererile provocate.

— Se votează câte un stipendiu de 50 fl. pentru anul scolar 1890/91 următoarelor eleve, și anume:

1. Silvia Tămaș (Miculescu) din Chichinda-mare; 2. Veturia Ivanu din Aiud; 3. Lucreția Bunea din Sibii; 4. Maria Micu din Sebeșul-infer., și 5. Carolina Tincu din Deva.

Nr. 86. Secretarul II prezintă proiectul de raport al comitetului către adunarea generală a Asociațiunii despre activitatea sa în anul administrativ 1889. (Ex. Nr. 179/1890).

— Se primesce în textul alăturat, avându a fi prezentată adunării generale, ce se va ține la 15/27 August a. c. și zilele următoare în orașul Reghinul-Săsesc.

Sibii, d. u. s.

Dr. **Ilarion Pușcariu** m. p.
vice-președinte.

Dr. **Ioan Crișan** m. p.
secretar II.

Verificarea acestui proces verbal se încrede d-lor: P. Cosma, Leontin Simonescu și Ioan Crețu.

S'a cetit și verificat. Sibii în 15 August 1890.

P. Cosma m. p.

Leontin Simonescu m. p.

I. Crețu m. p.